

Enstitüsü	: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Anabilim Dalı	: İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı
Programı	: İç Mimarlık
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Gülay USTA
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans-Haziran 2025

ÖZET

PARAMETRİK MİMARİ FORMUN MEKANSAL ALGI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: HAYDAR ALİYEV KÜLTÜR MERKEZİ ÖRNEĞİ

Nigar GULİYEVA

İnsanı çevreleyen doğal ve yapay nesnelere belli bir forma sahip olup insanı farklı şekilde etkilemektedir ve algılanmaktadır. Bu formlardan biri de hem dışarıdan hem içeriden algılanan mimari formdur. Her mimari form kendine özgü özelliklere sahiptir ve her insan tarafından farklı biçimde algılanmaktadır. Bu tez çalışmasında mimarlık alanında yeni formlardan biri olan parametrik mimari formun, insanın mekansal algı üzerinde oluşturduğu etkisi araştırılmıştır.

Mimari yapı formunun mekansal algı üzerindeki etkisini araştıran bu tez çalışmasında Azerbaycan`ın başkenti Bakü`de neo-fütüristik tarzda ve parametrik tasarım yöntemi ile inşa edilmiş Haydar Aliyev Kültür Merkezi yapısı incelenmektedir.

Bu çalışmanın amacı, ünlü mimar Zaha Hadid tarafından tasarlanmış parametrik forma sahip olan Haydar Aliyev Kültür Merkezi`nin mekansal algısı üzerindeki etkisini incelemektir.

Araştırma 5 bölümden oluşmaktadır. Tezin birinci bölümünde araştırmanın amacı, kapsamı ve araştırma yöntemi aktarılmıştır.

Tezin ikinci bölümünde mimari form kavramı ile ilgili geniş literatür taraması yapılmıştır. Mimari formların çeşitleri, özellikleri ve tarihsel süreçte değişimi detaylı olarak anlatılmış, örnekler üzerinden incelenerek tablo ve şekillerle desteklenmiştir. Mimarideki

en yeni formlardan biri olan parametrik form ayrıntılı olarak incelenmiştir. Parametrik tasarım yöntemiyle oluşturulan formun özellikleri ve mimari örnekler aktarılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde algı kavramı ve özellikleri, seçilmiş konu çerçevesinde form algısı, mimari form algısı, mekan algısı ve mekan algısını etkileyen faktörler yerli ve yabancı kaynaklardan incelenmiştir.

Dördüncü bölümde parametrik forma sahip Haydar Aliyev Kültür Merkezi projesi anlatılmıştır. Yapının kütle formunun özellikleri ile iç mekan organizasyonu literatüre dayanarak yazarın çektiği fotoğraflarla ve görsel tablolarla incelenmiştir. Haydar Aliyev Kültür Merkezi'nin mekansal algı üzerinde etkisini belirlemek amacıyla merkezin ziyaretçilerine anket çalışması uygulanmıştır. Anket çalışması sonucu elde edilen veriler grafikler şeklinde aktararak değerlendirilmiştir.

Beşinci bölümde araştırmanın sonucu ve öneriler yer almaktadır. Anket soruları Ek 2 kısmında bulunmaktadır.

Anahtar sözcükler: Form, Mimari Form, Parametrik form, Algı, Mekansal Algı, Haydar Aliyev Kültür Merkezi.

University : İstanbul Kültür University
Institute : Institute of Graduate Studies
Department : Interior Architecture and Environmental Design
Programme : Interior Architecture
Supervisor : Prof. Dr. Gülay USTA
Degree Awarded and Date : MA – June 2025

ABSTRACT

THE EFFECT OF PARAMETRIC ARCHITECTURAL FORM ON SPATIAL PERCEPTION: THE EXAMPLE OF HEYDAR ALIYEV CULTURAL CENTER

Nigar GULIYEVA

Natural and artificial objects surrounding people have a specific form that affect them and are perceived differently. One of these forms is the architectural form, perceived both externally and internally. Each architectural form has its own unique characteristics and is perceived differently by each person. This thesis investigates the impact of parametric architectural form, one of the newer forms in architecture, on human spatial perception.

This thesis, which investigates the impact of architectural form on spatial perception, examines the Haydar Aliyev Cultural Center, a neo-futuristic structure constructed using parametric design methods in Baku, the capital of Azerbaijan.

The aim of this study is to examine the impact of the Haydar Aliyev Cultural Center, designed by renowned architect Zaha Hadid and featuring a parametric form, on spatial perception.

The research consists of five chapters. The first chapter describes the purpose, scope and research methodology.

The second chapter conducts an extensive literature review on the concept of architectural form. The types, characteristics, and historical evolution of architectural forms are explained in detail, examined through examples and supported by tables and figures. The parametric form, one of the newest forms in architecture, is examined in detail. The characteristics of the form created using the parametric design method and architectural examples are presented.

The third chapter of the study examines the concept and characteristics of perception, including form perception, architectural form perception, spatial perception, and the factors affecting spatial perception within the framework of a selected topic, using both domestic and international sources.

The fourth chapter describes the parametric Haydar Aliyev Cultural Center project. The building's massing and interior organization are examined using photographs and visual charts taken by the author, based on the literature. A survey was conducted among visitors to the center to determine the impact of the Haydar Aliyev Cultural Center on spatial perception. The data obtained from the survey have been presented graphically and evaluated.

The fifth chapter includes the results of the research and recommendations. The survey questions are in Appendix 2.

Key words: Form, Architectural Form, Parametric form, Perception, Spatial Perception, Heydar Aliyev Cultural Center.